

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу,
економіки та менеджменту
Кафедра управління імені Олега Балацького**

Наказ ректора про
затвердження теми

Шифр _____
„До захисту допускається”
завідувач кафедри
_____ І.І. Рекуненко

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
на тему
Стратегічне планування розвитку територіальних громад (на прикладі
Лохвицької територіальної громади)
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Здобувач вищої освіти *гр. ПУ-81/1* Грицюшко Анастасія Іванівна

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ Грицюшко А. І.

Науковий керівник

К. е. н., доцент, ст. викладач
Мартинець В. В.

АНОТАЦІЯ

У роботі розглянуто теоретичні та методичні основи стратегічного планування розвитку територіальних громад.

За допомогою використання інтегрованого підходу державної регіональної політики було досліджено питання стратегічного планування розвитку територіальних громад.

Наявність стратегічного плану будь-якої соціально-економічної системи є ефективним інструментом управління, здатним підвищити конкурентоспроможність території як соціально-економічної структури.

РЕФЕРАТ

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи бакалавра. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 40 найменування. Загальний обсяг бакалаврської роботи становить 50 с., зокрема 7 таблиць, 13 рисунків, список використаних джерел вміщує 4 сторінки.

Мета роботи. Мета роботи полягає у дослідженні питання стратегічного планування розвитку територіальних громад.

Відповідно до поставленої мети було вирішено такі завдання:

- дослідити теоретичні основи стратегічного планування розвитку територіальних громад;
- проаналізувати існуючий стан Лохвицької територіальної громади;
- проаналізувати стратегічні напрями розвитку Лохвицької територіальної громади.

Об'єктом дослідження є Лохвицька територіальна громада.

Предметом дослідження є розвиток та діяльність Лохвицької територіальної громади.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є інтегрований підхід державної регіональної політики.

У роботі було використано системний підхід, метод логічного узагальнення, порівняльний і структурний аналіз.

Ключові слова: СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ, МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ, ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА, РОЗВИТОК, СТРАТЕГІЯ, ЛОХВИЦЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА, ЦІЛІ.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	7
1.1 Поняття та зміст стратегічного планування	7
1.2 Методичні основи стратегічного планування	12
1.3 Зарубіжний досвід стратегічного планування розвитку територіальних громад	17
РОЗДІЛ 2. ІСНУЮЧИЙ СТАН ЛОХВИЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	20
2.1 Планування розвитку територіальної громади.....	20
2.2 Характеристика Лохвицької територіальної громади.....	22
2.3 Показники розвитку Лохвицької територіальної громади.....	23
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЛОХВИЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ	27
3.1 Зміст стратегії розвитку Лохвицької територіальної громади	27
3.2 Соціально-економічне обґрунтування стратегічних напрямів розвитку ...	35
3.3 Очікувані результати від впровадження стратегічних напрямів	38
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні в Україні не викликає сумніву необхідність та актуальність планування діяльності на місцевому рівні. Стратегічні орієнтири планування сталого територіального розвитку активно формуються і впроваджуються в нашій країні, а також в інших країнах світу. Це пов'язано з тим, що такий підхід має переваги для всіх основних учасників процесу (уряду, бізнес-структур, місцевих громад), а саме:

- підвищення наукової та практичної ефективності соціально-економічних та організаційних заходів, ефективності управлінських рішень;
- значно ширше коло учасників процесу планування, чий інтереси та потреби більш повно враховані;
- процес планування є більш прозорим для всіх суб'єктів господарювання, створює можливості для досягнення спільних цілей, об'єднує матеріальні та фінансові ресурси суб'єктів з різними формами власності, таким чином – скорочує терміни досягнення кінцевої мети плану, таким чином бажано для території України;
- місцева влада та органи місцевого самоврядування мають можливість спрямовувати зусилля громади на вирішення нагальних економічних, соціальних та екологічних проблем та позитивно впливати на стабільність соціально-економічної та соціально-політичної ситуації;
- великий потенціал території повністю використовується для посилення економічних перетворень та розвитку територіальної громади.

Нині функції, реалізовані в процесі планування, значно змінилися, змінюється роль планування в системі місцевого самоврядування. Вона все більше стає інструментом підвищення територіальної та регіональної конкурентоспроможності, засобом об'єднання різних суб'єктів територіального розвитку навколо нових цінностей та довгострокових пріоритетів. З одного боку, така інтенсифікація планувальних заходів є закономірною фазою розвитку регіонів та окремих територій, а з іншого боку, регіон прагне знайти

відповідні інструменти, які допоможуть подолати виклики сучасного глобалізованого світу.

Іншим аспектом глобалізації є розвиток інформаційного суспільства, яке породжує багато нових видів діяльності, які менеджери повинні враховувати для досягнення локального сталого розвитку.

Стратегічне планування Лохвицької територіальної громади – це систематичний прийом, який визначає та приймає важливі рішення для місцевого розвитку, визначаючи бажаний майбутній стан території та шляхи його досягнення, на основі аналізу зовнішнього середовища та його внутрішнього потенціалу. Зосередьте сили та ресурси для ключових гравців у місцевому розвитку.

Стратегічне планування охоплює систему довго-, середньо- та короткострокових планів, проектів і програм. Проте основна смислова увага приділяється довгостроковим цілям і засобам їх досягнення.

Мета роботи: дослідити питання стратегічного планування розвитку територіальних громад.

Завдання:

- дослідити теоретичні основи стратегічного планування розвитку територіальних громад;
- проаналізувати існуючий стан Лохвицької територіальної громади;
- проаналізувати стратегічні напрями розвитку Лохвицької територіальної громади.

Об'єкт: Лохвицька територіальна громада.

Предмет: розвиток та діяльність Лохвицької територіальної громади.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є інтегрований підхід державної регіональної політики.

У роботі було використано системний підхід, метод логічного узагальнення, порівняльний і структурний аналіз.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1 Поняття та зміст стратегічного планування

Стратегічне планування починається з визначення глобальних цілей і місії досліджуваного об'єкту, після чого встановлюються більш конкретні цілі. Для цього збирається повна інформація про його внутрішнє середовище, ситуації на ринку і про все інше, що так чи інакше може вплинути на його розвиток.

Слово «стратегія» походить від давньогрецького слова «stratos» (мистецтво ведення соціальної та політичної боротьби) [1].

Складові стратегії місцевого розвитку описані на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 – Стратегія місцевого розвитку як багатоаспектне поняття
(складено автором)

У сучасному розумінні стратегія планування повинна:

- 1) Містити чіткі цілі, реалізація яких має вирішальне значення для загальних результатів місцевого розвитку;
- 2) Підтримувати громадські ініціативи;
- 3) Зосередитися на потрібному місці в потрібний час;
- 4) Забезпечити гнучкість такої поведінки, щоб використовувати найменші ресурси для отримання найкращих результатів;
- 5) Визначити скоординоване управління;
- 6) Окреслити правильну процедуру;
- 7) Забезпечити гарантовані ресурси [2].

Відповідно до теорії стратегічного планування, стратегію економічного та соціального розвитку ОТГ можна сформулювати одним із таких шляхів:

- Керівництво ОТГ (державні службовці) – коли влада доручає своїм підрозділам розробку стратегій;
- Зусиллями зовнішніх консультантів – на конкурсній основі, коли до формулювання стратегії долучається конкурентоспроможна організація, науково-дослідний заклад або вищий навчальний заклад, що має відповідний потенціал для формулювання стратегії;
- Завдяки зусиллям міжнародних експертів – коли міжнародні експерти беруть участь у розробці стратегій;
- Гібридний (або так званий партнерський) підхід – коли всі зацікавлені сторони стратегічного плану залучені до розробки стратегії.

При цьому керівництво усвідомило, що стратегія – це не суто адміністративний документ, а «спільний договір, узгоджений громадськістю» [1].

Судячи з практики стратегічного планування соціально-економічного розвитку в регіонах середнього рівня за кордоном, фактично, джерелом теоретичної розробки стратегічного планування державного управління є найбільш оптимізований стратегічний розвиток на основі пропаганди та діалогу. Узгоджувати інтереси всіх національних економік, які зацікавлені в

результатах стратегічного планування, таких як уряд, підприємства та громадськість.

Чітко визначені цілі та орієнтири розвитку ОТГ дають змогу бізнес-структурі побачити економічні перспективи, перспективи розвитку та підтримку галузі з боку країни, а також пояснити важливість бізнес-стратегій на основі нової стратегії розвитку. Методи та цілі, зазначаються в плановому документі [2] .

Як змінювався метод розробки стратегії соціально-економічного розвитку зображено на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 – Еволюція методу розробки стратегії соціально-економічного розвитку (складено автором)

Участь зацікавлених сторін у формуванні стратегії передбачає творчу та добровільну співпрацю урядів, підприємств, громад, самоорганізації громадян, наукових, релігійних та культурних організацій та їх об'єднань, інших потенційних учасників розвитку ОТГ. Основою цього методу формулювання бачення майбутнього ОТГ є усвідомлення важливості концепції ділового партнерства в різних галузях національної економіки та фактичної реалізації в

процесі формування стратегій, посилення відповідальності за реалізацію стратегії [3].

За ступенем участі зацікавлених сторін стратегічного планування у формуванні стратегій економічного та соціального розвитку можна виділити три основні категорії учасників цього процесу: основні учасники стратегічного планування і основні та другорядні зацікавлені сторони (рис. 1.3).

Основними учасниками стратегічного плану зазвичай є головні установи державного управління, управління на місцевому рівні та інші відомства центрального уряду, державні збори міста, комерційні, наукові та освітні установи та основні представники громадянського суспільства.

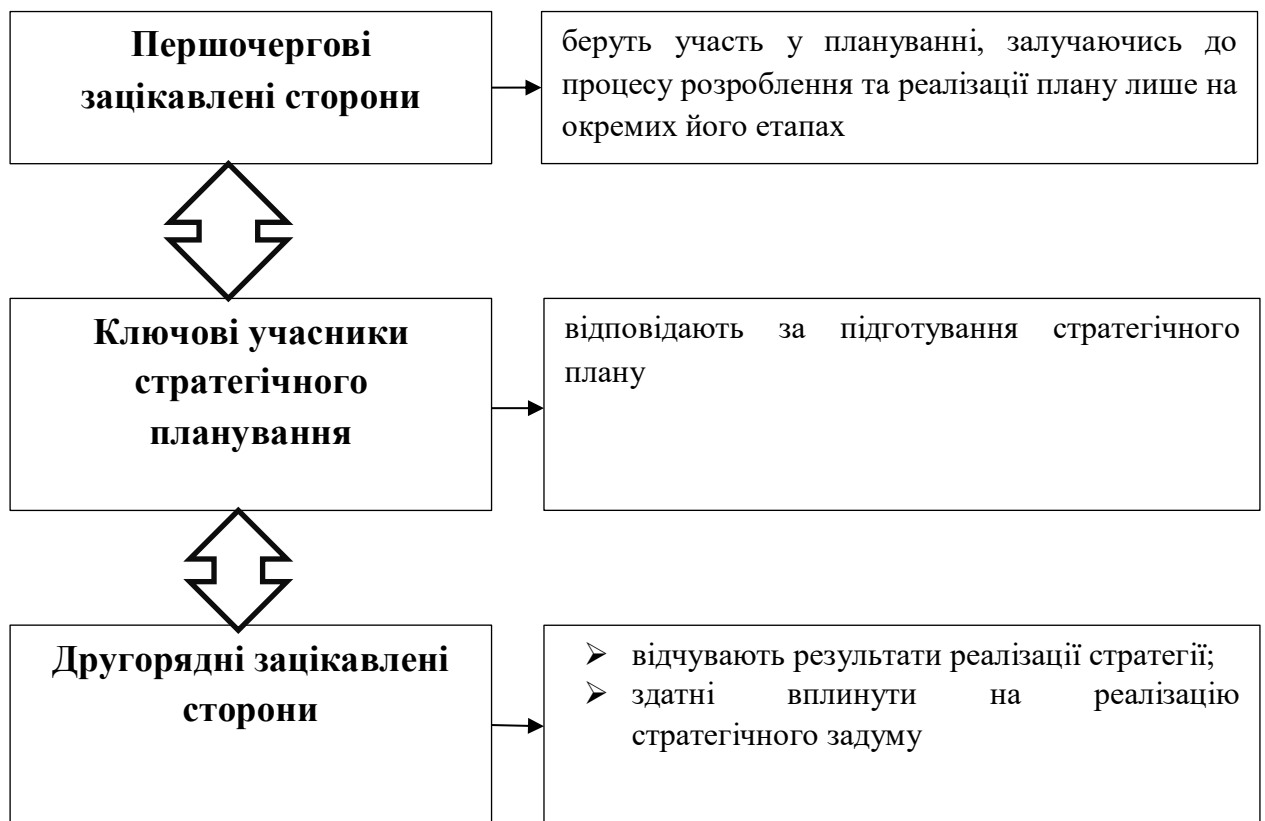

Рисунок 1.3 – Категорії зацікавлених сторін стратегічного планування соціально-економічного розвитку ОТГ(складено автором)

У процесі планування довгострокових змін у національній економіці та соціальних сферах, а також за умов сучасного управління соціально-економічними процесами, що відбуваються в національному господарстві, слід виходити з основної одиниці плану та намагатися якомога більше прогнозувати

місцевий розвиток: Тому ми повинні тверезо ставитися до місцевості. Обізнаність допоможе сформулювати успішну та ефективну національну політику національного економічного та соціального розвитку. Отже, основою соціально-економічного розвитку на макrorівні є місцевий розвиток [3].

Усвідомлюючи необхідність планування соціально-економічних процесів, що відбуваються на рівні базового планувального підрозділу, як території, намагаються знайти відповідні інструменти, які допоможуть отримати відповіді на сучасні глобальні політичні, економічні, соціальні, технологічні, екологічні та інші виклики. Світ є закономірним етапом соціально-економічного розвитку. Проміжна система – адміністративно-територіальна одиниця країни, або об'єднання територіальних громад у кластерах і субрегіонах.

Тому дослідження концептуальних основ теорії стратегічного планування територіального соціально-економічного розвитку показує, що в постійно мінливій системі державного управління соціально-економічним процесом, що відбувається в сучасній економіці, важливе місце слід відвести стратегічному плануванню. Наприклад, у довгостроковій перспективі орган планування – безперервний процес визначення цілей, пріоритетів та цілей соціально-економічного розвитку економічної системи з відділом управління та формування прогностичного значення механізму його реалізації та ключових показників, які можуть характеризувати стратегічні заходи в плані реалізації [4].

Стратегічне планування вирішує завдання, що визначають загальний характер економічних перетворень, стабільність і конкурентоспроможність економічної системи, рівень життя населення. Тому наявність стратегічного плану будь-якої соціально-економічної системи є ефективним інструментом управління, здатним підвищити конкурентоспроможність території як соціально-економічної структури завдяки можливості визначати ключові питання та визначати напрями її розвитку, найбільш сприятливі умови та наявні ресурси [3].

1.2 Методичні основи стратегічного планування

Законодавчу базу реалізації стратегічного плану розвитку територіальної громади можна розділити на три етапи:

- Перший – визначає роль і позицію органів місцевого самоврядування в організації та здійсненні управління територіальним розвитком, зокрема, шляхом формування та реалізації стратегій місцевого розвитку;
- Другий – формує основні принципи стратегічного планування на місцевому рівні;
- Третій – визначає особливості участі юридичних та фізичних осіб у формуванні та реалізації стратегій місцевого розвитку [5].

Станом на 1 листопада 2021 р. нормативні закони та законодавчі дії щодо стратегічного планування соціально-економічного розвитку наведені на рисунку 1.4.

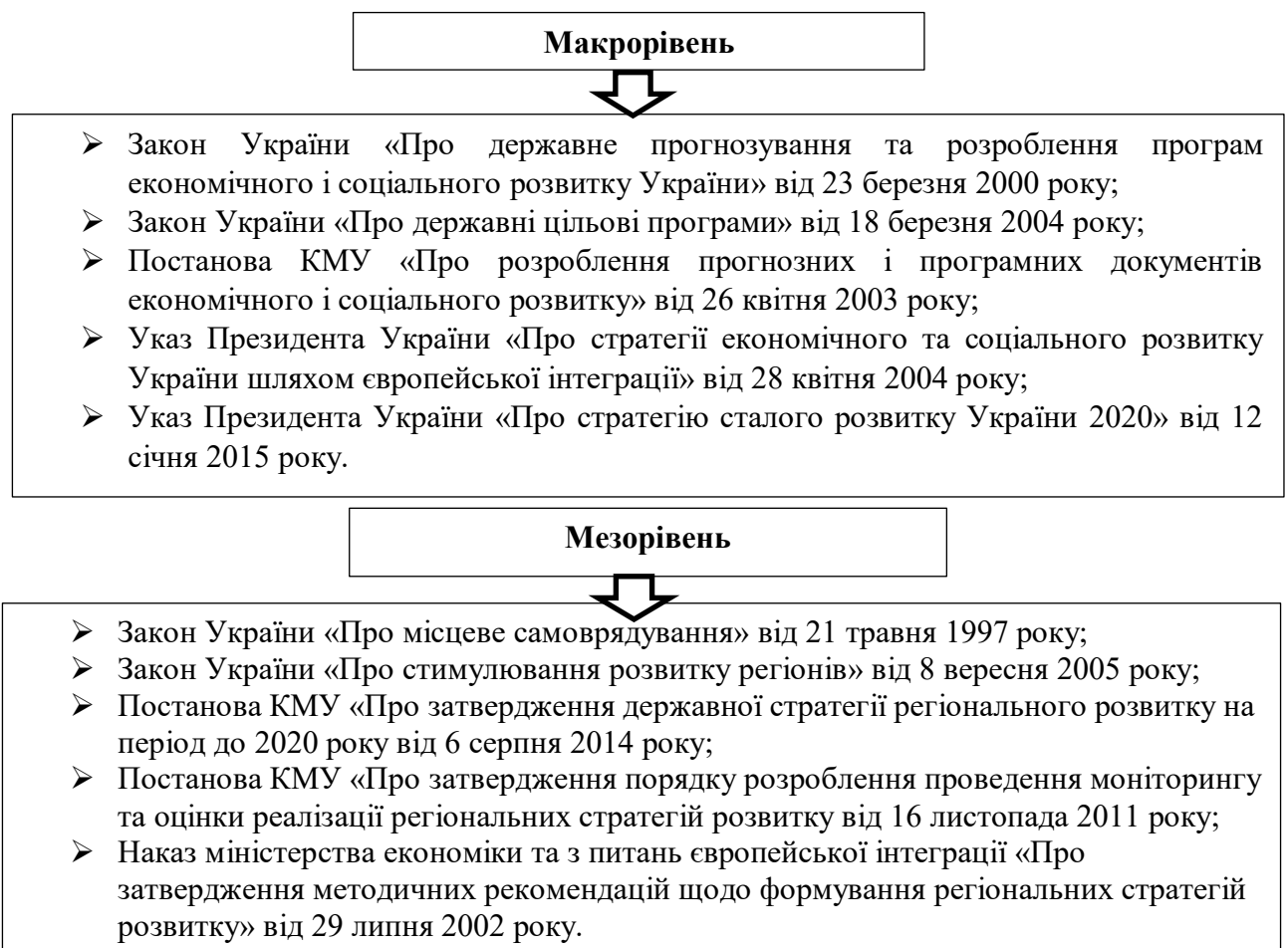

Рисунок 1.4 – Нормативно-правові акти, які регулюють розробку стратегічного плану розвитку територіальних громад

Основним законодавчим законопроектом у сфері планування Національної системи нагляду за економікою України є Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 2000 р., хоча слід зазначити, що Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» на думку науковців, також слід використовувати для формування стратегій соціально-економічного розвитку [6].

У таблиці 1.1 зображена система планування та прогнозування розвитку територіальних громад.

Таблиця 1.1

Класифікаційна система планування та прогнозування розвитку ТГ[5]

Групи документів за часовою	Типи документів	Змістова сутність та взаємозв'язок
Довгострокові (понад 5 років)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Стратегія економічного та соціального розвитку України; ➤ Державна стратегія регіонального розвитку; ➤ регіональні стратегії розвитку; ➤ стратегії розвитку галузей економіки (сфер діяльності). 	Визначають напрямки розвитку, стратегічні цілі та структурні пропорції економіки та соціальної сфери.
Середньострокові (до 5 років)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Програма діяльності Кабінету Міністрів України; ➤ прогноз економічного та соціального розвитку України; ➤ прогноз економічного та соціального розвитку областей, м. Києва; ➤ основні напрями бюджетної політики і прогноз показників зведеного та державного бюджетів України; ➤ державні цільові програми; ➤ стратегічні плани роботи центральних органів виконавчої влади. 	<p>Розробляються на основі довгострокових документів.</p> <p>Визначають умови соціально-економічного розвитку, напрями дій та заходи на середньострокову перспективу з метою досягнення стратегічних цілей.</p>
Короткострокові (1 рік)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Основні напрями економічної політики України; ➤ прогноз економічного та соціального розвитку України; ➤ основні засади грошово-кредитної політики; ➤ основні напрями бюджетної політики: <ul style="list-style-type: none"> - Державний бюджет України; - бюджети адміністративно-територіальних одиниць. 	<p>Розробляються на основі середньострокових документів.</p> <p>Визначають цілі, умови розвитку та відповідні заходи на наступний рік.</p>

Такий підхід певною мірою покращив вітчизняну ситуацію у сфері стратегічного планування. З вище наведеного бачимо, що існує два напрямки реалізації плану: один полягає в тому, щоб спростити стратегічне планування в довгострокове планування, а другий – зменшити можливість планування довгострокових економічних і соціальних змін у мезорівні. З огляду на те, що він визнає можливість лише формулювання стратегій регіонального розвитку. Тому можливість планування довгострокових змін в економічній та соціальній сферах, починаючи з базової одиниці планування, є недійсною [7].

Для різних моделей і методів стратегічного планування вони мають три основних блоки, властиві кожному проектному циклу: аналіз-планування-реалізація. З цієї причини при необхідності завжди передбачають можливість ітерації, тобто цикл повторюється, але на якісно новому рівні (рис. 1.5).

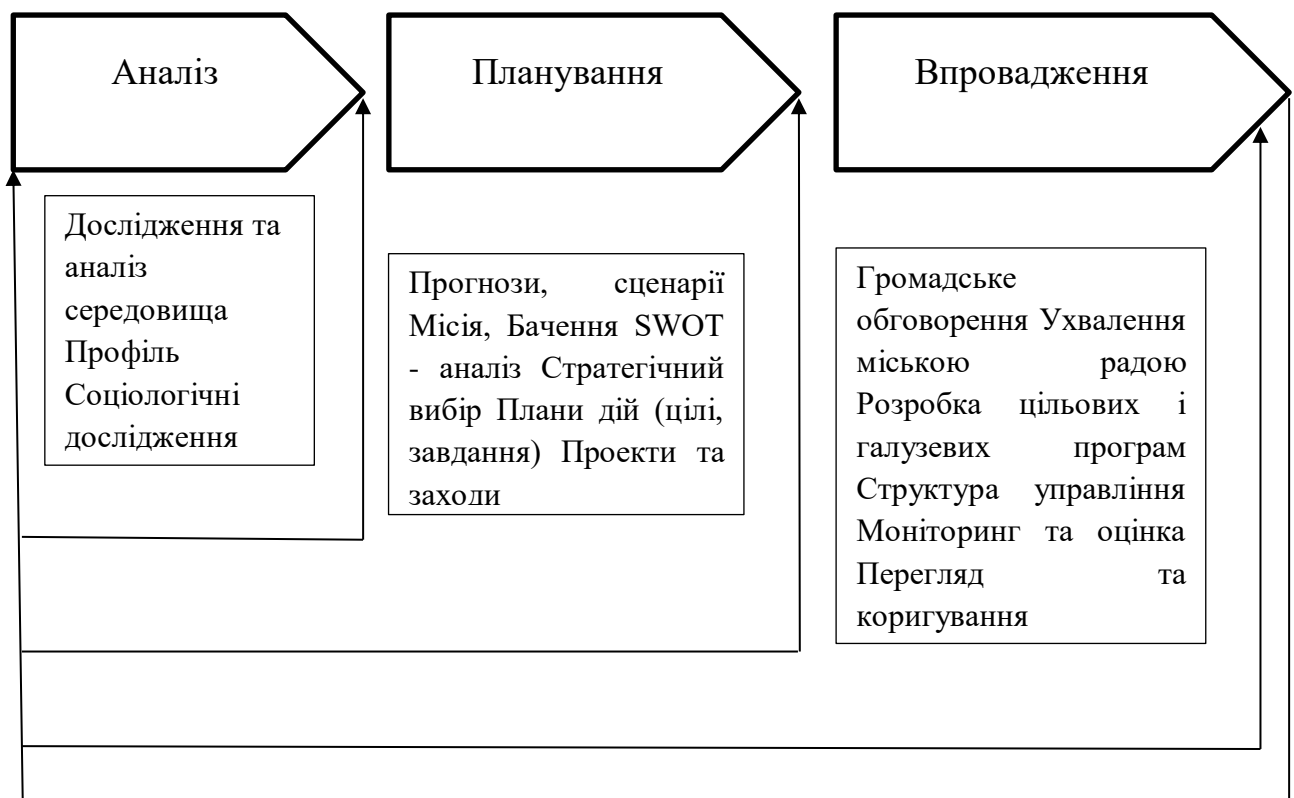

Рисунок 1.5 – План процесу складання стратегічного плану

Стратегічну модель та методологію її розвитку зазвичай обирають відповідно до потреб (характеристик) ОТГ (міста, економічного району, області). Для формування стратегії розвитку ОТГ рекомендується застосовувати методологію з 6 логічних етапів (рис. 1.6).

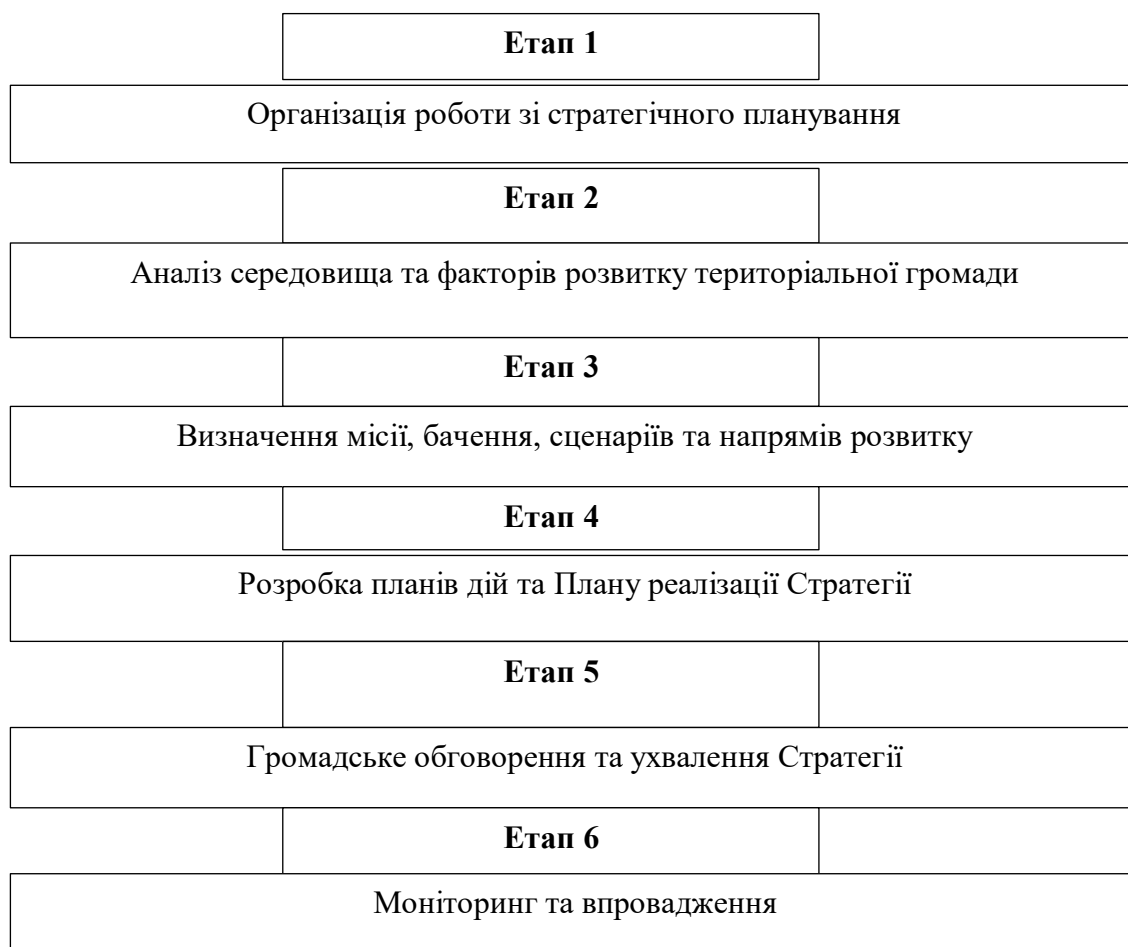

Рисунок 1.6 – Етапи розробки стратегії розвитку територіальної громади

Етап 1. Організовується збір та аналіз наявних даних про соціально-економічний розвиток громади, на цій основі розробляється документ «Профіль громади» та аналізується соціально-економічний розвиток громади. Водночас проводиться опитування мешканців громади, підприємців та активних громадян. Результат визначає стратегічну передумову – все, що суттєво впливає (або вплине) на майбутній розвиток громади.

Етап 2. Скликається друге засідання робочої групи: презентують результати соціально-економічного аналізу. Стратегічний напрямок формується стратегічним баченням і структурою ключових проблем громади [8].

Етап 3. Відбувається третє засідання робочої групи, на якій остаточно сформульовано та обговорено стратегічні та оперативні цілі. Конкретному стратегічному напрямку відповідає набір стратегічних цілей. Стратегічні цілі

слідують стратегічному баченню і утворюють основу, в якій будуть прийматися рішення для конкретних оперативних цілей (рис. 1.7).

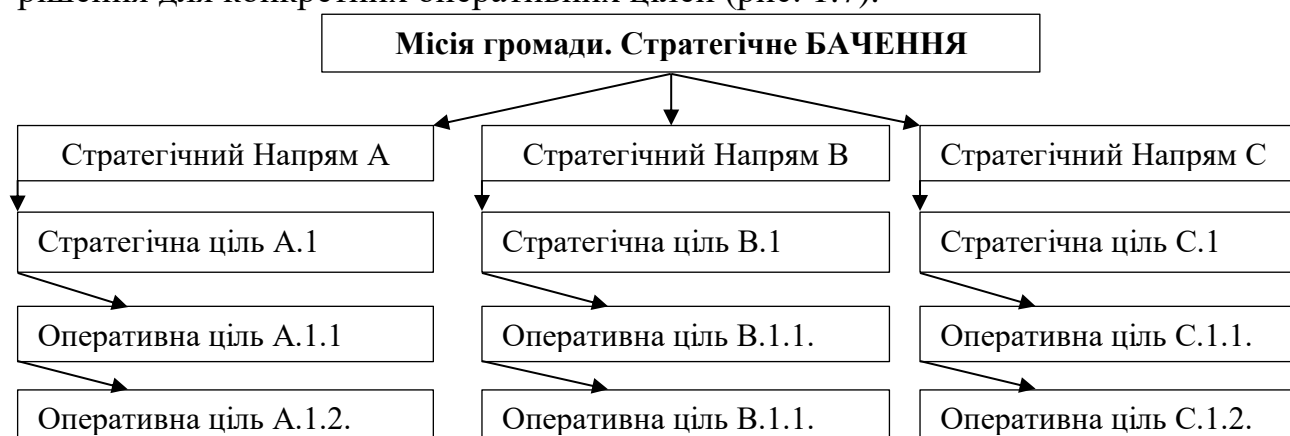

Рисунок 1.7 – Дерево цілей стратегії

Етап 4. Після підготовки проекту стратегії робоча група розпочала громадське обговорення. Після громадського обговорення підсумковий документ подається на розгляд та затвердження до міської/сільської ради.

Етап 5. Відбувається четверте засідання робочої групи, на якому формується графік проекту та плану реалізації стратегії розвитку громади [8].

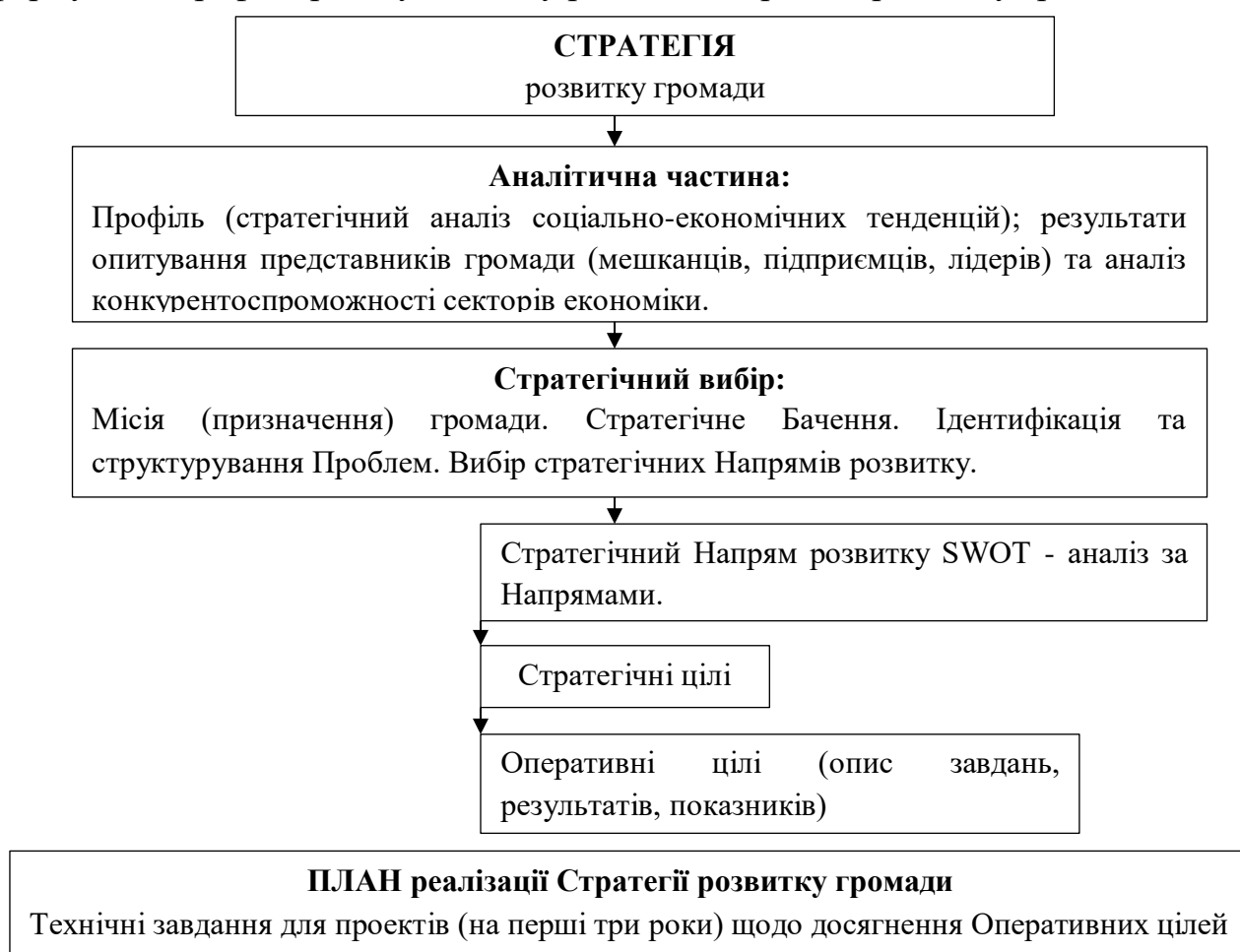

Рисунок 1.8 – Структура стратегічного плану

З метою прогнозування та запобігання виникненню можливих негативних впливів на навколишнє середовище внаслідок реалізації стратегії використовується стратегічна екологічна оцінка (СЕО). Після визначення можливих позитивних і негативних ефектів, при необхідності, стратегію можна доопрацювати для подальшого розширення позитивних ефектів і зменшення можливих негативних наслідків. СЕО сприяє ефективній реалізації планів місцевого розвитку, забезпечуючи включення пріоритетів екологічної стійкості в плани розвитку з самого початку [9].

Успішна реалізація розробленого та затвердженого радою стратегічного плану залежатиме від постійної відповідальності членів робочої групи та всіх інших, хто має можливість брати участь у баченні громади.

1.3 Зарубіжний досвід стратегічного планування розвитку територіальних громад

Зарубіжний практичний досвід показує, що реалізація стратегічного плану полягає у реалізації однієї або кількох стратегій, зазначених у плані. Підхід організації, планування процесу реалізації програми складається зі структури, яку показано на рисунку 1.9.

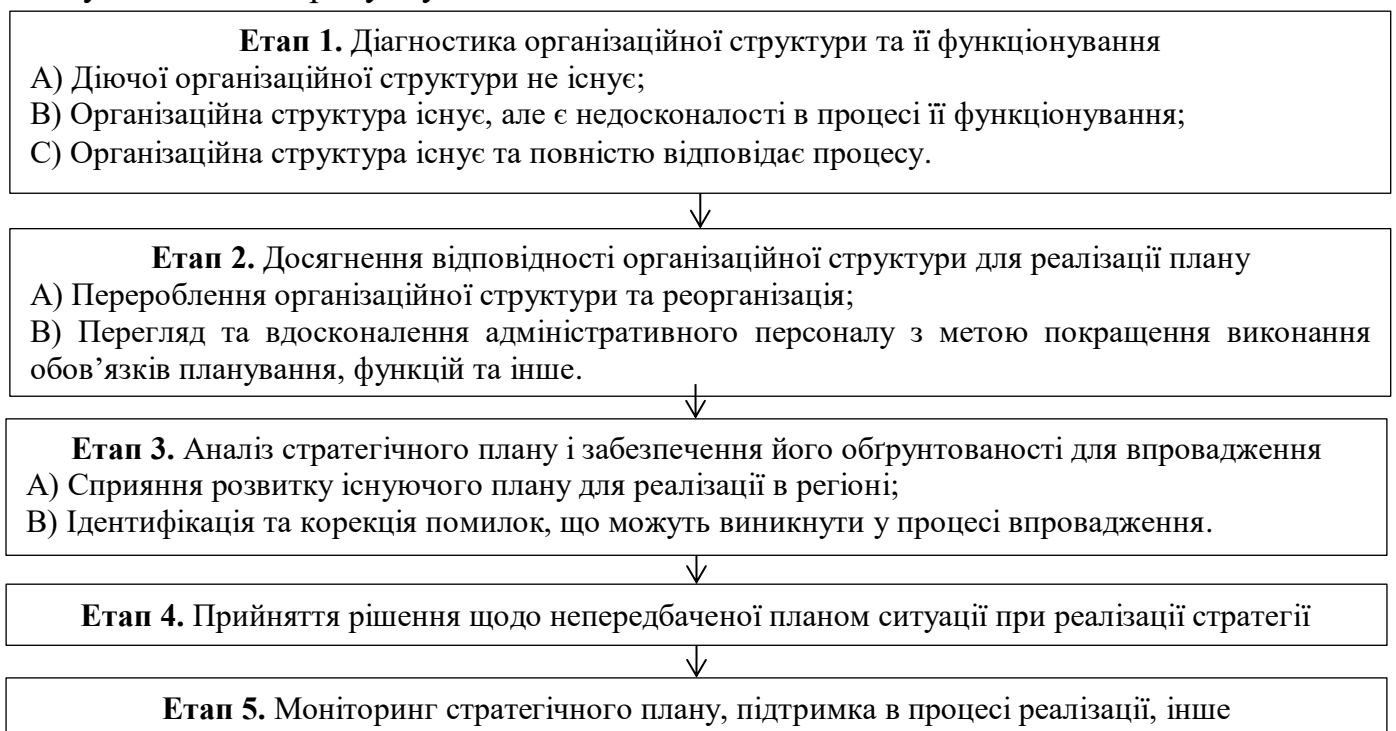

Рисунок 1.9 – Послідовність методологічних процедур реалізації стратегічного плану розвитку [10]

Як зазначено на рис. 1.9, методика складається з п'яти процедур, які підтверджуються позитивними результатами, отриманими при практичному застосуванні для усунення різних випадків з негативними наслідками [10].

Під час розробки першого та другого етапів діагностики структури плану можуть бути розроблені заходи, які допоможуть уникнути таких ситуацій:

- Стратегічний план вважається основним і єдиним «продуктом» планування, не враховуючи необхідність розробки спеціальної організаційної структури.

- Спроможності відповідальних осіб недостатні для реалізації заходів, пов'язаних із процесом реалізації стратегії;

- Немає формального зв'язку між керівниками та виконавчою владою, що призводить до відсутності ключових принципів та ідей для планування [10].

Досвід Республіки Польща є прикладом стратегічного планування в країнах ЄС на національному рівні. Державна політика тут переважно здійснюється відповідно до стратегії розвитку нормативно-правової бази:

- Довгострокова стратегія розвитку країни – документ, що окреслює основні тенденції, виклики та сценарії соціально-економічного розвитку країни, у сфері управління територією з точки зору сталого розвитку, на період не менше ніж 15 років.

- Середньострокова стратегія національного розвитку – документ, що окреслює основні умови, цілі та напрями соціального, економічного, регіонального та територіального розвитку країни на 4-10 років. Середньострокова стратегія реалізується через стратегію розвитку та план, що враховує тривалість плану ЄС.

- Інші стратегії розвитку – документ, що викладає основні умови, цілі та напрями розвитку за параметрами, визначеними Національною середньостроковою стратегією розвитку регіону, території, сектора, які реалізуються через план [11].

Говорячи про досвід Японії щодо стратегічного планування розвитку міст та сіл та реалізації стратегії, можна помітити, що цей процес дуже чіткий і стандартизований: Японська стратегія технологій штучного інтелекту від 31 березня 2017 року, Стратегія національної безпеки Японії 2013 року. Ці завдання виражаються у вигляді окремих національних планів, формально набуваючи ознак орієнтирів, за якими встановлюється діяльність асоційованих структур. Механізми реалізації стратегій розвитку значною мірою базуються на одній з найважливіших характеристик японської нації – суворій орієнтації на досягнення колективних цілей. Завдяки цій особливості переважна більшість японських компаній планує свою діяльність на основі національних стратегічних показників [12].

Отже, аналізуючи характеристики організацій стратегічного планування в різних країнах, можна пояснити складність, різноманітність і взаємодію різних елементів системи планування. Вважаємо міжнародну практику позитивною для імплементації українського законодавства: основні пріоритети стратегії визначаються залежно від різних органів влади, бізнес-структур, партнерських відносин між громадянами; підтримка стратегічного планування інституційного розвитку, ефективний діалог між державним та приватним секторами через державно-приватне партнерство, зосередженість на досягненні колективних цілей.

РОЗДІЛ 2. ІСНУЮЧИЙ СТАН ЛОХВИЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1. Планування розвитку територіальної громади

Планування розвитку Лохвицької територіальної громади, включає розробку соціально-економічного аналізу, SWOT-аналізу, визначення та відбір конкурентних переваг та визначення концепцій (бачення) розвитку і стратегічні цілі [13].

У SWOT-аналізі сильні та слабкі сторони часто є внутрішніми факторами, а можливості та загрози пов'язані з факторами навколишнього середовища. SWOT-матриця – це інструмент для аналізу цих факторів, заснований на принципі їх перетину та взаємозв'язку:

- Переваги використовуються для створення майбутніх можливостей.
- Слабкість стає можливістю.
- Загрози пов'язані зі слабкими сторонами. Вплив цих факторів враховується при визначенні напрямку, стратегії та операційних цілей [13].

Розробка стратегічного плану розвитку громади починається зі збору та аналізу інформації про соціально-економічний стан громади. Члени робочої групи збирають та аналізують важливі статистичні дані, інформаційні матеріали обласних державних адміністрацій та відомств, територіальну структуру центральної державної адміністрації, власні фінансові, соціальні, економічні та демографічні дані. На цій основі були визначені можливості для розвитку громади.

Місія громади – це її причина існування, головне призначення, унікальні особливості та переваги. Місія відображає зв'язок між минулим і сьогоденням і демонструє унікальні риси, які спільнота хоче зберегти [14].

Основна мета громади може змінитися з часом – це відображено у формулюванні бачення. Стратегічне бачення майбутнього громади – це спільне, засноване на консенсусі бачення того, як громада має виглядати в майбутньому.

На засіданні робочої групи на основі аналізу та досліджень було сформульовано місію громади та стратегічне бачення майбутньої ОТГ.

Стратегічні цілі – метод (засіб) вирішення проблеми або реалізації можливості. Стратегічні цілі формують основу для прийняття рішень щодо конкретних цілей і заходів. Кожна стратегічна ціль конкретизується в операційній цілі, яка являє собою конкретний, обмежений у часі алгоритм дій для досягнення стратегічної мети. Цей набір оперативних цілей є стратегічним завданням. Операційні цілі показують, як потрібно вносити зміни, і кількісно визначають стратегічні цілі, показуючи терміни, конкретних виконавців, результати впровадження, обсяги та джерела фінансування, а також конкретні заходи. Кількість оперативних цілей має відповідати стратегічним цілям [14].

Стратегічне планування розвитку територіальної громади починається з аналізу поточної ситуації та проблем:

- Існуючі бізнес-проекти в регіоні, робочі місця, безробітні та їх потреби, середній дохід, можливості професійного навчання, охорона здоров'я.
- Фінансова підтримка потреб громади та додаткові можливості залучення.
- Потенційні енергетичні, трудові, інфраструктурні ресурси для розвитку, продуктивність їх використання, дефіцит чи надлишок.
- Демографічні та соціальні проблеми в регіоні.
- Досвід інших громад у вирішенні подібних проблем і дисбалансу між потребами та ресурсами та можливостями зростання протягом прогнозованого періоду [15].

Досягнення цілей моніторингу потребуватиме розробки регіональної статистики. Системи збору інформації Національного управління статистики можуть не задовольнити потребу в оперативній інформації про стан територіальних громад для прийняття оперативного рішення. Звітність про виконання плану розвитку повинна проводитися не рідше одного разу на квартал і якомога доступніше.

2.2. Характеристика Лохвицької територіальної громади

Об'єднана територіальна громада міста Лохвиця створена у червні 2017 року відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». До складу громади ввійшли 49 сіл і м. Лохвиця, яке є адміністративним центром. Площа Лохвицької громади складає 3% відносно площі Полтавської області. Перші вибори відбулися 29 жовтня 2017 року [16].

Територія Лохвицької громади межує з Сергіївською сільською, Заводською міською, Сенчанською сільською радами Миргородського району Полтавської області та зі сільськими радами Роменського району Сумської області, сільською радою Лубенського району Полтавської області, селищною радою Прилуцького району Чернігівської області (рис. 2.1).

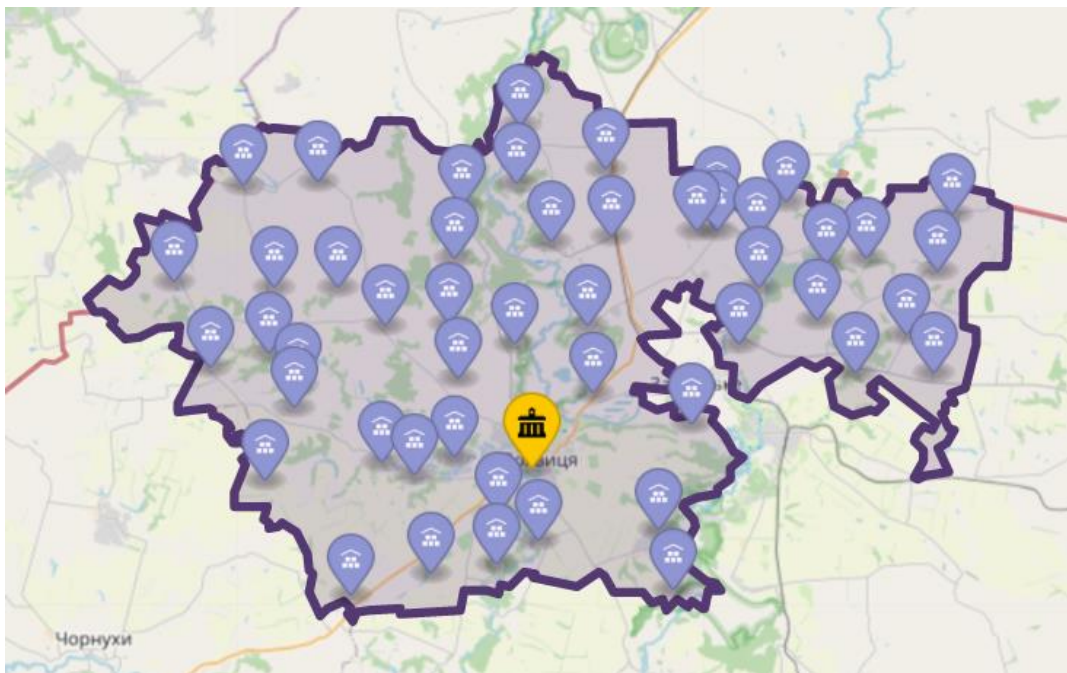

Рисунок 2.1.- Межі Лохвицької територіальної громади

Через місто Лохвиця проходять міжобласні та всеукраїнські пасажирські маршрути, які забезпечують автобусне сполучення області, через територія громади проходить автодорога Київ – Суми. Відстань від м. Лохвиця до столиці України – 220 км, а до м. Полтава – 175 км..

Сучасна демографічна ситуація в Лохвицькій територіальній громаді, як і в цілому в районі, склалася під впливом історичного розвитку території, природного та міграційного руху населення. Нині у громаді проживає 22734 чоловік, що становить 11% від загальної кількості населення Миргородського району. В тому числі 200 чоловік переселенців із території проведення бойових дій [17].

Лохвицька територіальна громада володіє трудовим потенціалом із достатньо високим рівнем освіти та професійно-кваліфікаційним складом, але демографічна ситуація не сприяє його нарощуванню. Попри особливості структури, трудовий потенціал здатний забезпечити реформування господарства громади. На території громади, як і в цілому по області, на сьогодні гостро стоїть проблема раціонального використання робочої сили, її правильний розподіл між галузями господарства і окремими районами, ліквідація безробіття тощо.

Станом на 1 січня 2022 року на обліку в центрі зайнятості перебувало 685 осіб. Рівень безробіття (відношення безробітних до економічно активного населення, помножене на 100) – 34,4% [18].

2.3. Показники розвитку Лохвицької територіальної громади

Лохвицьку ТГ можна охарактеризувати за низкою показників (рис. 2.2).

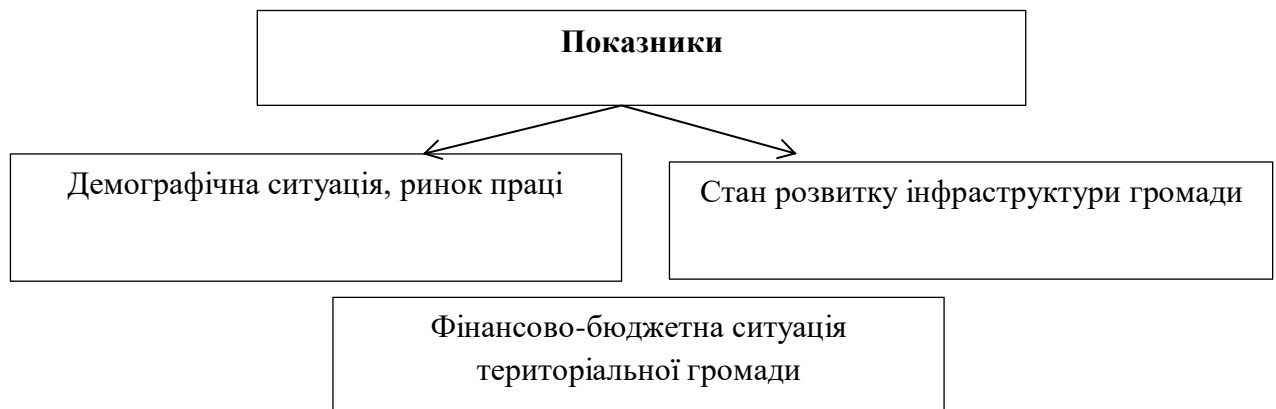

Рисунок 2.2 – Основні показники розвитку Лохвицької громади

Показник 1. Демографічна ситуація, ринок праці.

Сучасне становище населення Лохвицького району та області в цілому складалося під впливом історичного розвитку краю, природних та міграційних потоків населення.

Нині в громаді проживає 22 734 особи або 1,6% населення Полтавської області. Лохвицька громада має кадровий потенціал з високим рівнем освіти та професійної кваліфікації, але демографічні умови не сприяють її зростанню. Незважаючи на особливості структури, потенціал робочої сили може забезпечити реформування економіки громади. На території громади, як і в області в цілому, сьогодні гостро стоять питання раціонального використання робочої сили, правильного розподілу між галузями економіки та окремими регіонами, ліквідації безробіття тощо [17].

Статеві-віковий склад населення відображає загальні демографічні тенденції в регіоні та країні в цілому. Кількість жінок на 15,7% більше, ніж чоловіків. Населення у віці 16-60 років, зайняте господарською діяльністю, становить близько 50,5% від загальної кількості населення, а населення пенсійного віку – понад 32% [18].

Показник 2. Стан розвитку інфраструктури громади.

Через Лохвицю проходять міжобласні та всеукраїнські пасажирські маршрути, які забезпечують автобусні перевезення пасажирів. Зокрема, через місто Лохвиця, яке розташоване на балансовій точці Полтавської обласної проходить дорога державного значення Р-60 – Конотоп – Ромни – Пирятин. На території Лохвицької територіальної громади після об'єднання 14 селищних громад функціонує 41 автомобільна дорога місцевого, обласного та районного загального користування загальною протяжністю близько 199,5 кілометрів, які є основними точками сполучення. Вищезгадані магістралі знаходяться у веденні державного підприємства «Агентство автомобільних доріг Полтавщини».

Основою економічного розвитку громади є сільське господарство. Близько 76% земель громади є сільськогосподарськими. Загальна площа

сільськогосподарських угідь громади становить 62 777,76 га, з них: 49 890,3 га орної землі, 485,5 га багаторічних насаджень, 4 793,9 га пасовищ, 7 608 га пасовищ [19].

В аграрному секторі Лохвицької громади функціонує 36 сільськогосподарських підприємств, 39 фермерських господарств та 49 фізичних осіб, які використовують землі сільськогосподарського призначення.

Найбільші агробізнеси, які працюють на землях громади та є найбільшими землекористувачами: ТОВ «Райз-Іст» (вирощування пшениці, ячменю, кукурудзи), ТОВ «Гаївщина-Агро» (вирощування пшениці, жита, ячменю, кукурудзи, соняшнику, ріпи, господарських культур), ТОВ «Харківецьке» (вирощування пшениці, вівса, сої), ТОВ «Деметра - Велес» (вирощування зернових культур), ТОВ «Полтавське Сонечко» - птахофабрика з виробництва яєць (у громаді та по всій Україні) [20, с. 27-28].

Лохвицький швейний цех на фабриці «Ворскла» спеціалізується на пошитті та працює в Лохвиці. Продукція заводу реалізується не тільки в Україні, а й за кордоном.

Послуги з утримання та будівництва доріг надають два підприємства: дочірнє підприємство «Лохвицький шлях» приватного акціонерного товариства «Облшляхрембуд» та філія «Лохвицький райавтодор» ДП «Полтавський облавтодор». Послуги з будівництва надають ТОВ «Зета», ПП «Євробуд-В», ПП «Гордій» та ТОВ «Амавір».

Світова практика підтверджує, що одним із стратегічних напрямків забезпечення сталого економічного розвитку є розвиток малого бізнесу – найбільш мобільної та конкурентоспроможної частини економіки будь-якої країни [20, с. 34-36].

У громаді функціонують 153 комерційні установи, з них 87 продуктових магазинів, 2 продуктових супермаркети (АТБ, Хвилінка), 126 господарських магазинів. Також є 3 АЗС, 24 кафе та ресторани, 10 перукарень, 13 аптек, 4 готелі, 1 підприємство «Лохвицький ринок». В даний час громадське підприємництво продовжує розвиватися, особливо у сфері торгівлі та послуг.

Станом на 1 грудня 2021 року зареєстровано 543 фізичні особи – підприємці та юридичні особи. З цього бачимо, що Лохвицька територіальна громада має належне забезпечення продовольчими та промисловими товарами.

Показник 3. Фінансово-бюджетна ситуація територіальної громади.

В основу формування розрахункових показників доходів, видатків та міжбюджетних трансфертів місцевого бюджету на 2022 рік покладено норми чинного Податкового і Бюджетного кодексів України та інших законодавчих актів.

Таблиця 2.1

Бюджет Лохвицької громади на 2022 рік

Показник	Сума, тис. грн
Доходи	250073,1
Доходи загального фонду	247321,1
Доходи спеціального фонду	2752,0
Субвенції	72530,8
Видатки	250073,1
Видатки загального фонду	233810,2
Видатки спеціального фонду	16262,9
Бюджет розвитку	13510,9

Структура бюджету загального фонду наступна: власні надходження податків – 174790,3 тис. грн., що становить 70,7% до загальної суми, субвенції із державного бюджету – 59548,5 тис. грн. або 24,1%, інші субвенції з місцевого бюджету – 12982,3 тис. грн. або 5,2% [21].

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЛОХВИЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1. Зміст стратегії розвитку Лохвицької територіальної громади

Стратегію розвитку громади об'єднаних територій міста Лохвиця до 2028 року розроблено відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, Закону України «Про місцеву автономію України», Закону України «Про стимулювання регіонального розвитку», Закону України «Про державну регіональну політику України», рішення Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385 «Про затвердження Національної стратегії регіонального розвитку до 2020 року», Наказ Мінрегіонбуду та ЖКГ України від 31.03.2016 р. № 79 «Про затвердження розробки, методики моніторингу та оцінки ефективності стратегії регіонального розвитку та її виконання плану заходів» з урахуванням стратегії розвитку України для Полтавської області до 2020 року та відповідно до інших законів та нормативних актів України. Стратегія також розроблена з урахуванням законодавства України щодо реформування місцевого самоврядування та регіонального розвитку. При розробці стратегії робоча група також керувалася методичними порадами, розробленими Асоціацією ОТГ під егідою програми U-LEAD з Європою [22-25].

Метою формування Стратегії громади є формування та реалізація єдиної політики розвитку Лохвицької ОТГ на 2019-2028 роки в контексті єдиної політики розвитку Полтавської області та України, вирішення проблем, що гальмують розвиток, використання можливостей для підвищення конкурентоспроможності спільної громади, покращення життя мешканців. Стратегія визначає систему стратегічних та оперативних цілей, місія стане джерелом оновлення та подальшого розвитку місцевої громади, що є основою для формування коротко- та середньострокових планів економічного та соціального розвитку ОТГ. Громада очікує, що реалізація основних положень стратегії створить практичні умови для підвищення рівня життя населення, вирішення соціальних проблем, підвищення ефективності господарського

комплексу, використання наявних природних, трудових, фізичних, фінансових, екологічних та людських факторів безпеки. Методологія, за допомогою якої розроблена Стратегія спирається на основні принципи місцевого розвитку (рис. 3.1) [26].

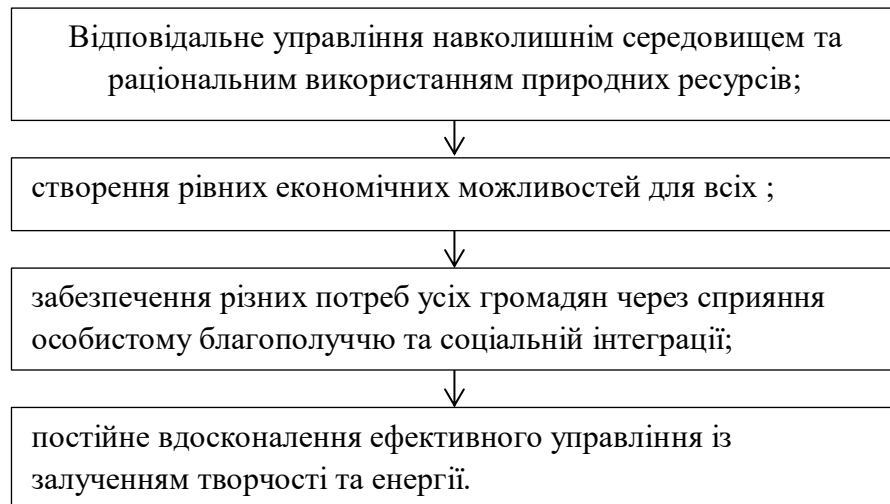

Рисунок 3.1 – Принципи розвитку Лохвицької ОТГ

Планування розвитку громади включає соціально-економічний аналіз розвитку, SWOT-аналіз, визначення та відбір конкурентних переваг, визначення концепцій (бачення) розвитку та стратегічних цілей [27].

Етапи розробки Стратегії розвитку Лохвицької ОТГ:

1. Організація роботи. Робоча група (РГ) – колектив осіб, який створюється для роботи над Стратегією розвитку громади.
2. Проведення аналізу. Аналітично-описова частина містить інформацію про населення громади, умови проживання, місцеву економічну базу, комунальну технічну інфраструктуру, аналіз і структурування ключових проблем, що перешкоджають розвитку громад, а також дані профілю громади та опитування регіонів для розробки цільових блокових стратегій розвитку.
3. Визначення Місії, Бачення. Робоча група взялася за визначення місії та стратегічного бачення – бажаного стану майбутньої територіальної громади чи соціально-економічної системи. Стратегічний напрям вказує підхід до досягнення цього стратегічного бачення і визначається Робочою групою з стратегічного планування на основі зібраних даних про профіль громади та проведених досліджень про середовище та територію громади.

4. Розробка плану дій. На цьому етапі розробляються стратегічні (загальні) цілі, на основі яких потім формуються цілі нижчого порядку – оперативні цілі, які конкретизуються заходами.

5. Громадське обговорення та ухвалення Стратегії.

6. Моніторинг та впровадження Стратегії [27].

Розробка стратегічного плану розвитку громади починається зі збору та аналізу робочою групою інформації про соціально-економічний стан громади, після чого визначаються можливості для розвитку громади.

На третьому засіданні остаточно узгоджено фактори SWOT-аналізу за пріоритетними напрямками розвитку, опрацьовано проект «дерева цілей» та перелік завдань на досягнення цілей, ресурсне забезпечення, терміни реалізації, можливі джерела коштів, формування показників досягнення цілей, організаційні методи реалізації стратегії, здійснення моніторингу [28].

Рисунок 3.2 – Структура цілей Стратегії розвитку Лохвицької ОТГ

Напрямок А. Розвиток економічної спроможності. Побудова об'єднаної територіальної громади передусім передбачає підвищення фінансової спроможності, економічної та інвестиційної привабливості для підвищення якості та комфорту життя людей громади. Лідери громад зацікавлені у залученні іноземних інвестицій, наповненні місцевих бюджетів. Реформи децентралізації мають одну мету – розвиток людського потенціалу, заснованого на здоров'ї, довголіття, доступі до освіти та гідному рівні життя. Це ресурс, який допомагає утримувати таланти та залучати додаткові ресурси [29, с. 13].

Таблиця 3.1

SWOT – аналіз за напрямом А

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Вигідне географічне положення відносно великих міст та транспортних магістралей. • корисні копалини(газ, нафта). • 70% площі ОТГ - землі сільськогосподарського призначення. • Розвинуте сільське господарство. • Значна частка населення ОТГ працездатного віку. • Наявність вільних земельних ділянок в ОТГ. • Наявність промислових зон із підведеними комунікаціями. • Два базових навчальних заклади (медучилище та ПТУ№27, яке готує швачок, перукарів, операторів комп'ютерного набору). • Велика історична спадщина, пам'ятки культури. • Наявність готелів для проживання у адміністративному центрі ОТГ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Безробіття. • Тіньова економіка (несплата податків, тіньова зайнятість, не прозорість ведення бізнесу). • Не проведена повна інвентаризація та оцінка земель ОТГ. • Неefективне використання місцевих ресурсів таких, як земля, рекреаційні зони, вільні будівлі та споруди. • Не створені умови для розвитку підприємництва та залучення інвестицій. • Наявність промислових об'єктів, що не працюють. • Недостатня підприємливість мешканців ОТГ. • Відсутність маркетингу ОТГ . • Відсутність Генеральних планів сіл об'єднаної громади. • Недостатній рівень безпеки та правопорядку. • Слабкий діалог влада-бізнес.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Продовження процесів інтеграції України в ЄС (підвищений інтерес іноземних інвесторів). • Покращення бізнес-клімату завдяки продовженню реформ в Україні. • Зростання попиту на продовольство на світовому ринку. • Зростання популярності сільського, зеленого, культурного, світоглядного туризму. 	<ul style="list-style-type: none"> • Згорання або припинення реформ. • Високий рівень корупції. • Знецінення національної валюти. • Відтік за межі громади і за кордон кваліфікованих кадрів, молоді. • Підвищення цін на енергоносії. • Відтік населення.

Продовження табл. 3.1

<ul style="list-style-type: none"> • Перехід на інноваційно орієнтоване та високотехнологічне виробництво. • Підтримка проектів розвитку, у т.ч. співробітництва громад на межі регіонів. • Доступність кредитів для бізнесу і населення (зменшення кредитних ставок). • Підвищення рівня пізнаваності та інвестиційної привабливості громади на рівні регіону і країни. 	
--	--

Напрямок В. Комфортна інфраструктура та умови життя в громаді. Інфраструктура відіграє ключову роль у розвитку економіки, її існування тісно пов'язане з продуктивністю, регіональним поділом праці та ефективністю матеріального виробництва. Інфраструктура сучасного міста об'єднує територіальну громаду.

Показником досягнення мети є відносно збалансований розвиток інфраструктури, Лохвицька ОТГ не має явного дисбалансу [29, с. 17].

Таблиця 3.2

SWOT – аналіз за напрямом В

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Через місто проходить магістраль «Суми – Київ». • Здійснюються пасажирські перевезення з м. Лохвиця до м. Полтава та інших областей України. • Освітлення вулиць міста та центральних вулиць сіл. • Газифіковані місто та села. • Функціонує мережа соціальних закладів, мережа освітніх закладів (ДНЗ, школи, позашкільні навчальні заклади). • Централізоване водопостачання міста Лохвиця. • Наявність бази для надання послуг населенню (пенсійний фонд, управління соцзахисту, терцентр). • Розвинута спортивна школа Кіокушинкай карате. • Впроваджуються енергозберігаючі технології. • Розпочато створення системи поводження з твердими побутовими відходами. 	<ul style="list-style-type: none"> • Стан доріг ОТГ між населеними пунктами та в селах потребує ремонту. • В адміністративному центрі ОТГ м. Лохвиця відсутній громадський транспорт. • Недостатньо пасажирських маршрутів між селами та адміністративним центром ОТГ. • Незадовільний стан тротуарів в населених пунктах ОТГ. • Недостатній контроль за дотриманням правил благоустрою та санітарної безпеки в населених пунктах. • Зношеність водо - і каналізаційних мереж. • Відсутній полігон ТПВ із сортувальною лінією. • Вулиці на околицях міста та сіл не мають освітлення. • Наявність стихійних сміттєзвалищ. • Відсутні облаштовані зони для відпочинку, у т.ч. рекреаційні, біля водойм, не достатньо сучасних місць/заходів для розвитку та дозвілля учнівської молоді, дітей.

Продовження табл. 3.2

<ul style="list-style-type: none"> • Природні умови для створення зон/об'єктів для відпочинку. 	<ul style="list-style-type: none"> • Медичні заклади не забезпечені лікарями, сучасним медичним обладнанням. • Недостатньо дитячих та спортивних майданчиків, стадіони потребують ремонту та обладнання сучасним інвентарем. • Руйнуються історико-культурні об'єкти. • Не розвинена інфраструктура для людей з інвалідністю, відсутній будинок для людей похилого віку.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Участь у державних та регіональних програмах розвитку. • Участь у міжнародних програмах. • Залучення інвесторів до участі у створенні дорожньо-транспортної інфраструктури • Розвиток альтернативних джерел енергії. • Реалізація державних програм запровадження енергоощадливих технологій. 	<ul style="list-style-type: none"> • Політична і економічна нестабільність. • Недосконале законодавство, податкова нестабільність. • Відсутність стабільності курсу національної валюти. • Гальмування процесів децентралізації. • Трудова міграція. • Загальне старіння населення.

Напрямок С. Активна, відповідальна, згуртована громада. Діяльність влади ефективніша, якщо вона підтримується діяльністю самих громадян, їх ініціативою та незалежністю. У практиці управління це необхідно, оскільки в реальності завжди є протистояння і конкуренція, протистояння і боротьба, викликані несумісністю індивідуальних і колективних прагнень, ініціатив, ініціатив жителів Лохвицької об'єднаної територіальної громади [29, с. 22].

Таблиця 3.3

SWOT – аналіз за напрямом С

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Добровільне утворення ОТГ, на основі громадського консенсусу. • Готовність влади та мешканців до діалогу. • Значна частка населення з освітою. • Спільні історично-культурні цінності мешканців. • Наявність ініціативних груп мешканців. • Наявність власного ЗМІ (міська газета), веб-сторінки ОТГ, дві районні газети. • Наявність мережі Інтернет на території. 	<ul style="list-style-type: none"> • Від'ємний приріст населення, в селах переважно люди пенсійного віку, особливо в селах. • Поширення алкоголізму, злочинності. • Низька громадська ініціативність та активність мешканців, байдужість та низький рівень відповідальності за громаду; • Недостатньо умов для самореалізації. • Низький рівень екологічної культури та правової грамотності населення. • Недостатній рівень комунікації між владою і громадою, владою і мешканцями. • Недостатнє інформування мешканців про розподіл коштів місцевого бюджету.

Продовження табл. 3.3

	<ul style="list-style-type: none"> • Не достатньо активне залучення молоді до управління громадою та мешканців до розвитку ОТГ. • Не достатнє представництво депутатів від всіх сіл в раді ОТГ. • Відставання рівня життя в селах і містах. • Недостатнє спілкування між мешканцями міста та сіл. • Недостатньо громадських зібрань та інформування про них.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Наявність зовнішніх структур, які надають гроші та консультативну підтримку в процесі децентралізації. • Розвиток громадського суспільства в країні, зокрема волонтерського руху. • Приєднання сусідніх громад. 	<ul style="list-style-type: none"> • Гальмування процесів децентралізації. • Відсутність безпечного інформаційного середовища в країні. • Трудова міграція - загальне старіння населення.

Після затвердження міською радою стратегії її реалізація здійснюватиметься шляхом реалізації комплексу організаційних, фінансових та інформаційних заходів, які здійснюватимуть суб'єкти місцевого розвитку відповідно до таких положень:

- План впровадження на перші три роки реалізації стратегії розвивати;
- Річний план соціально-економічного розвитку;
- Стратегічно цілеспрямовані плани розвитку сектору;
- Рішення органів місцевого самоврядування для досягнення стратегічних та оперативних цілей, визначених у стратегії [30].

Важливо реалізувати стратегію в трьох послідовних і взаємопов'язаних циклах (фазах) планування, у тому числі в трьох планах реалізації:

- Перший - 2019-2021 рр.;
- Другий - 2022-2025 рр.;
- Третій - 2026-2028 [29] .

План реалізації цієї стратегії:

- основа середньострокового бюджетного планування з визначенням заходів, обсягів та джерел фінансування та показників ефективності;

- розробка основи інвестиційних планів (проектів), спрямованих на розвиток об'єднаної територіальної громади міста Лохвиці.

Для реалізації та фінансування окремих проектів цієї стратегії можуть використовуватися:

- фінансування розвитку інфраструктури ОТГ та перерахування коштів з державного до місцевих бюджетів;
- залучення фінансування з проектів і програм міжнародної технічної допомоги, різних організаційно-правових форм суб'єктів місцевого розвитку;
- міжмуніципальне співробітництво.

Визначаються конкретні джерела фінансування для кожного проекту та/або програми [31].

Система стратегічного управління має два рівні:

1) Політичний ранг надається самим міським головою, виконавчим комітетом та міською радою. На цьому рівні заслуховуються та затверджуються звіти Стратегічного виконавчого комітету, рекомендації щодо стратегічних змін (оновлень).

Громадська рада приймає рішення про зміни стратегії за рекомендацією міського голови.

2) Управління та моніторинг на технічному рівні здійснює Комітет з управління впровадженням стратегії, який:

- забезпечує виконання стратегічних цілей відповідно до затверджених планів;
- займається розробкою стратегічних програмних пропозицій у нових політичних, соціально-економічних умовах;
- пропонують цілі і завдання, які необхідно включити в розробку стратегій для подолання нових виявлених загроз і можливостей [32].

Управління процесом реалізації стратегії розвитку громади ґрунтується на таких принципах:

- єдине управління;
- особиста відповідальність;

- прозорість;
- поточна оперативна координація.

Для координації дій відповідно до розпорядження міського голови створено постійну комісію з управління впровадження стратегії розвитку (далі – КУВ). КУВ очолює міський голова. Загальний склад КУВ та індивідуальна відповідальність за реалізацію стратегії визначаються розпорядженням міського голови.

КУВ збирається не рідше одного разу на квартал і має такі функції:

- Організувати взаємодію органів виконавчої влади Ради ОТГ, органів державної влади, бізнесу та громади при реалізації стратегій, програм та проектів;
- Готувати щорічний звіт про стан реалізації стратегії для подання міському голові та на останньому черговому пленарному засіданні Ради ОТГ. Повний текст звіту необхідно оприлюднити в мережі Інтернет [33].

3.2. Соціально-економічне обґрунтування стратегічних напрямів розвитку

Згідно програми розвитку об'єднаної території міста Лохвиця на 2022 рік, передбачено низка видатків з місцевого бюджету та також надходжень з державного бюджету України. Прогнозовано обсяг бюджетних призначень/бюджетних асигнувань – 285 476 992,0 гривень. Для освітніх закладів сума видатків на 1 півріччя 2022 р. становить – 45 724 568,24 гривень .

Таблиця 3.4

Деталізація витрат на освітні заклади [34]

Найменування	ЗАГАЛЬНИЙ ФОНД		
	План на рік		Виконано за звітний період
	Розпис	Розпис зі змінами	
Надання дошкільної освіти	31 882 560	31 932 550	9 192 776,01
Надання загальної середньої освіти закладами загальної середньої освіти	41 218 244	41 418 243	13 563 510,71

Продовження таблиці 3.4

Надання загальної середньої освіти закладами загальної середньої освіти (освітня субвенція)	64 189 700	64 189 700	17 535 220,94
Надання позашкільної освіти закладами позашкільної освіти, заходи із позашкільної роботи з дітьми	3 424 550	3 424 550	931 560,84
Надання спеціальної освіти мистецькими школами	7 160 000	7 160 000	2 354 780,30
Забезпечення діяльності інших закладів у сфері освіти	5 220 000	5 220 000	1 301 442,46
Інші програми та заходи у сфері освіти	560 620	560 620	17 810,00
Забезпечення діяльності ІРЦ за рахунок коштів МБ	390 000	390 000	69 047,64
Забезпечення діяльності ІРЦ за рахунок ОС	1 952 025	1 952 025	351 267,17
Забезпечення діяльності ІРЦ за рахунок залишку ОС			
Забезпечення діяльності центрів професійного розвитку педагогічних працівників	1 575 000	1 575 000	407 152,17
Надання освіти за рахунок субвенції з ДБ МБ на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами		162 537	0,00
Надання освіти за рахунок залишку коштів за субвенцією з ДБ МБ на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами		46 510	0,00

Також для виконання Комплексної програми розвитку освітньої галузі на 2022 роки, заплановано витрати на такі стратегічні цілі:

- приведення системи освітньої роботи у відповідність до потреб дитини;
- створення в громаді сприятливих умов для пошуку, підтримки інтелектуально і творчо обдарованих дітей та молоді, самореалізації творчої особистості в сучасному суспільстві;
- підтримка творчої праці вчителів, підвищення їхньої професійної майстерності, популяризації педагогічних здобутків;
- оновлення та модернізація матеріально-технічної бази освітніх закладів;

- забезпечення санітарно-гігієнічних умов для навчання та виховання дітей та учнівської молоді відповідно до вимог нормативних документів;
- соціальний захист вихованців та школярів закладів освіти;
- реалізація концепції «Нова українська школа» [20, с. 44].

Одним із найважливіших статей витрат у сфері соціального захисту дітей є реалізація їх права на оздоровлення, охоплення організованими формами оздоровлення різних категорій дітей.

До запланованих витрат варто лише віднести збереження здоров'я дітей, відновлення їх життєвих сил шляхом організації якісного, повноцінного оздоровлення та відпочинку є важливим напрямком діяльності Лохвицької територіальної громади. Проведення літніх канікул у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку є одним із найбільш масових та доступних видів організованого дозвілля школярів, суттєвим внеском у покращення соціального стану сімей із дітьми.

Для покращення якості та доступності медичної допомоги в Лохвицькій міській лікарні, надання безпечних, спеціалізованих медичних послуг відповідної якості в комфортних умовах планується витрати на суму 11 363 576,05 грн. на 1 півріччя 2022 року [34].

Таблиця 3.5

Деталізація витрат на охорону здоров'я

Найменування	ЗАГАЛЬНИЙ ФОНД		
	План на рік		Виконано за звітний період
	Розпис	Розпис зі змінами	
Охорона здоров'я	22 082 525	30 132 925	11 363 576,05
Міська лікарня	13 163 155	21 213 555	9 172 255,42
Центр первинної медико-санітарної допомоги	8 919 370	8 919 370	2 191 320,63

Витрати пов'язані з охороною здоров'я заплановані на такі стратегічні цілі:

1. Кадрова політика.
2. Створення відділення відновного лікування та реабілітації.

3. Покращення матеріально-технічного стану закладу.

4. Створення безпечних умов перебування пацієнтів та персоналу в приміщенні лікарні (протипожежна безпека: придбання та перезарядка вогнегасників, встановлення автоматичної протипожежної сигналізації, обробка дерев'яних конструкцій вогнезахисною речовиною).

5. Придбання житла та/або оплата за оренду житла лікарям. 6. Запровадження фінансових стимулів для кадрового забезпечення лікарського та середнього медичного персоналу.

7. Дооснащення комп'ютерною технікою.

8. Придбання транспортних засобів в тому числі: автомобілю для підвозу медперсоналу.

9. Проведення технічного обстеження будівель на предмет доступності для людей з інвалідністю та інших мало мобільних груп населення [20, с. 47].

3.3 Очікувані результати від впровадження стратегічних напрямів

Основними пріоритетами розвитку громад Лохвицької громади є:

1. Висока якість життя, комфортні умови та добробут.

Ціль:

- здорове населення в регіоні з найдовшим активним періодом;
- універсальна система соціального захисту та безпечних умов життя;
- Сучасні освітні простори як основа задоволення соціально-економічних потреб.

2. Збалансована інноваційно-конкурентна економіка.

Ціль:

- на основі розумної спеціалізації, інноваційного та наукового розвитку регіональної економіки;
- ефективна інфраструктура бізнесу та інвестиційна привабливість;
- сталий розвиток креативних індустрій, культури та туризму;
- розумне та екологічно чисте управління;
- збереження та відтворення якості навколишнього середовища [35].

Дорожньо-транспортна інфраструктура.

На території Лохвицької територіальної громади після приєднання до 14 сільських громад функціонує 41 дорога загального користування місцевого значення, районів та районів, загальною протяжністю близько 199,5 км. Вищезгадані магістралі знаходяться у веденні державного підприємства «Агентство автомобільних доріг Полтавщини».

Наразі в більшості випадків поточний ремонт дорожнього покриття не має довгострокового ефекту і потребує повторного виконання через певний період часу. Більш економічним є капітальний ремонт дорожнього покриття, яке відповідає всім сучасним стандартам, про що свідчить розвинена вулична мережа.

З метою подальшого розвитку комунальної дорожньо-транспортної інфраструктури прийнято «План економічного розвитку дорожнього господарства Лохвицької громади на 2022-2024 роки». По суті, він продовжує програму на 2019-2021 роки [36].

Програма спрямована на вдосконалення капітальних та поточних механізмів фінансової підтримки ремонту доріг загального користування, доріг та вулиць загального користування у населених пунктах та мостах у Лохвицькій громаді. На основі цього плану будуть прийняті рішення щодо забезпечення належного функціонування дорожньої мережі та її подальшого розвитку у 2022-2024 роках.

Фізична культура [37].

Метою Плану розвитку спорту, затвердженого в громаді на 2019-2021 роки, є здійснення першочергових та довгострокових заходів, спрямованих на розвиток спортивної галузі, а саме створення умов для наступних дій:

- залучати широкую громадськість до масового спорту, пропагувати здоровий спосіб життя та фізичну реабілітацію, максимально розширювати здібності обдарованої молоді в дитячо-юнацькому спорті;

- пропагувати здоровий спосіб життя та подолати байдужість населення до національного здоров'я;

- удосконалити спортивну систему дітей та підлітків та створити умови для розвитку особистісних здібностей спортсменів на етапі тривалої підготовки;

- удосконалити систему формування та підготовки олімпійських, неолімпійських, параолімпійських та спортивних збірних команд міста;

- зміцнення матеріально-технічної бази спорту шляхом будівництва найпростіших спортивних споруд та відновлення існуючих спортивних споруд міста;

- міські загальноосвітні заклади залучаються до організації спортивних змагань між старшокласниками [37].

У місті Лохвиця функціонують 2 відкриті спортивні споруди – стадіон «Колос», площею 0,79 га, розташований по вул. Чкалова та стадіон на вул. Самостійна територія 1,2 га.

У 2019 році проведено капітальний ремонт вуличного спортивного майданчика по вул. Героя України, 30.

Лохвицька гімназія №1: реконструкція 2 спортивних майданчиків, у 2018 – спортивне поле зі штучним покриттям для гри в міні-футбол, 2020-2021 – багатофункціональний спортивний майданчик (гандбол, баскетбол, теніс, волейбол).

У 2020 році розпочато реконструкцію цокольного приміщення Лохвицької гімназії №1 під спортивний зал для дітей та підлітків [20, с. 44].

У 2020 році в Лохвицькій ЗОШ №3 I-III ступенів перебудовано спортивний майданчик на майданчик зі штучним покриттям для гри в міні-футбол. Також у 2020 році розпочато реконструкцію 2 спортивних майданчиків Лохвицької ЗОШ I-III №2 – багатофункціонального спортивного майданчика (гандбол, баскетбол, теніс, волейбол) та міні-футбольного поля зі штучним покриттям.

Освіта.

Загальна середня освіта в Лохвицькій територіальній громаді представлена 16-ма загальноосвітніми закладами. У них навчається 2161 дітей.

Загалом охоплення шкільною освітою в громаді складає 100%. Функціонує три опорних заклади.

Учні та викладачі навчальних закладів ТГ проживають за пішохідним доступом і мають регулярний транспорт до місця навчання та роботи за ціною 11 шкільних автобусів [20, с. 45].

Основними досягненнями у 2021 році є збереження існуючої мережі дошкільних та позашкільних навчальних закладів, оптимізація закладів загальної середньої освіти, покращення матеріально-технічної бази, забезпечення нормальної роботи відповідних закладів, надання якісних освітніх послуг.

Реалізація основних завдань здійснюється на основі затвердження «Комплексного плану розвитку міської освіти на 2019-2021 роки». Реалізація цього плану дозволила ефективно проведення оздоровчої кампанії 2019-2021 років та запроваджує відкритий, об'єктивний та прозорий відбір та направлення дітей до закладів оздоровлення та відпочинку.

Для підвищення якості та доступності медичної допомоги в Лохвицькій міській лікарні, надання безпечних, професійних медичних послуг належної якості в комфортних умовах проводиться:

1. Кадрова політика. Обов'язково заповнити вакантні медичні посади за спеціальностями: хірург – 2, акушер – 2, реабілітолог – 1, онколог – 1, анестезіолог – 2, терапевт – 1.

2. Створення реабілітаційного відділення.

3. Поліпшення матеріально-технічні умови закладу [20, с. 24].

Капітальний ремонт частини хірургії, амбулаторії, частини відділення паліативної допомоги, придбано нове лікувально-діагностичне обладнання: (мамографія, цифровий ендоскопічний комплекс, фізіотерапевтичне та реабілітаційне обладнання).

4. Умови безпеки при госпіталізації хворих та персоналу (пожежна безпека: придбані та заряджені вогнегасники, встановлення автоматичної пожежної сигналізації, плани обробки дерев'яних конструкцій антипіренами).

5. Передбачено матеріальне стимулювання комплектування медичного та середнього медичного персоналу.

6. Встановлення комп'ютерної техніки.

7. Транспортні засоби, що закуповуються, у тому числі: транспортні засоби для перевезення медичного персоналу.

8. Проведено технічний огляд будівлі для осіб з інвалідністю та інших мало-мобільних осіб.

Екологічна інфраструктура.

Важливим екологічним питанням для громад залишається поводження з відходами (їх утворення, накопичення, утилізація, передача на неорганізовані місця зберігання тощо) [38].

Лохвицька міська рада має певний досвід впровадження моделей збору та вивезення ТПВ. Комунальне підприємство «Лохвиця Сервіс» та КП «Добробут-Сервіс» надають населенню громади послуги відповідного характеру. У 2020 році КП «Лохвиця – Сервіс» вивезло 11900 м³/рік ТПВ, КП «Добробут Сервіс» – 1975,78 м³/рік обслуговування на полігон, розташований за межами міста. Проте факт наявності природного сміттєзвалища свідчить про недосконалість системи поводження з ТПВ та низький рівень поінформованості населення у цій сфері.

Сьогодні споживачами послуг з вивезення ТПВ є близько 3800 абонентів. 21% з них проживають у багатоквартирних будинках і насолоджуються вивозом сміття в контейнери об'ємом 1,1 куб. Практика використання контейнерів для збору ТПВ показала, що доцільно використовувати стаціонарні контейнери для сміття місткістю 0,12 куб. м для індивідуальних домогосподарств і 1,1 куб. м для багатоквартирних будинків [20, с. 30].

Для поетапної реалізації повної контейнеризації населених пунктів громади знадобиться близько 4500 контейнерів. У 2020 році було придбано 273 120-літрових пластикових контейнера європейського зразка та 22 великих сміттєвих бака на 1100 літрів. Збір будівельного сміття стартував 1 липня 2018 року після закупівлі сміттєвоза АТ-2121 на шасі МАЗ-4371Н2, спеціально

адаптованого під вищезгадані контейнери, в рамках реалізації обласної програми «Довкілля 2015». Вивезення побутових і корпоративних відходів здійснюється автомобілем ГАЗ 33-09 № 70-67. У 2021 році МАЗ 4381 був переданий з «Добробут-Сервіс» до сіл, що обслуговує громада.

На території громади було збудовано 40 сучасних критих контейнерних майданчиків з металевими огорожами, що дозволило встановити додаткові контейнери для окремого збору твердих предметів побуту [20, с. 31].

Існуюче сміттєзвалище (введена в експлуатацію фаза І) не відповідає чинним національним будівельним нормам та гігієнічним нормам. У зв'язку з цим наказом по КП «Лохвиця-Сервіс» було складено та затверджено детальний план відповідної території, який став основою для подальшого відведення земельних ділянок та будівництва об'єктів будівництва. «Лохвиця на Полтавщині». Подальші роботи дозволять здійснити заходи з реконструкції та розміщення полігону в найближчі роки.

Благоустрій громади.

Благоустрій міських і сільських територій — це комплекс робіт (послуг) з інженерної консервації, благоустрою та благоустрою, а також комплекс соціально-економічних, організаційно-правових та природоохоронних заходів щодо покращення мікроклімату, оздоровлення міст [38].

Поглиблено ведуться роботи з благоустрою та благоустрою, але є й проблеми, які потрібно вчасно вирішувати. Менше запланованого фінансування на озеленення, застарілі автопарки та відсутність належного механічного обладнання (бензопили, газонокосарки, трактори тощо) негативно впливають на населення.

Проблеми утримання території міст і сіл, їх ландшафтів, утримання та реставрації об'єктів потребують програмного вирішення, оскільки лише після вивчення ландшафтних систем територіальної громади м. Лохвиця та висвітлення основних проблем у цій галузі, необхідно можливо сформулювати заходи щодо оптимізації розвитку [38].

Сквери, парки, місця відпочинку, дизайн населених пунктів, тротуари – усе це потребує покращення.

Торговельна інфраструктура.

Світова практика підтверджує, що одним із стратегічних напрямків забезпечення сталого економічного розвитку є розвиток малого бізнесу – найбільш мобільної та конкурентоспроможної частини економіки будь-якої країни.

Малі підприємства виконують багато важливих економічних і соціальних функцій і можуть ефективно вирішувати завдання виробничого, наукового та економічного характеру [39].

Однак у сучасному світі малі підприємства стикаються з багатьма обмеженнями та проблемами, які необхідно подолати самостійно. Зокрема, утруднене отримання фінансових (кредитних) ресурсів, відсутність кваліфікованих кадрів, наявність адміністративних бар'єрів. Важка криза 2020 року, пов'язана з пандемією COVID-19, сильно обмежила роботу бізнесу. Представники малого та середнього бізнесу особливо вразливі до економічних наслідків пандемії. Зараз бізнес знаходиться в досить болючому становищі — незважаючи на значне зниження виручки, підприємцю все одно доводиться виконувати свої фінансові зобов'язання, які також обтяжені додатковими витратами на організацію віддаленої роботи чи перевезення співробітників. Малий бізнес ще не настільки сильний, щоб деякий час працювати зі збитками, тому їм потрібна більша підтримка з боку держави. Що стосується держави, то вона йде на певні поступки, наприклад, податкові канікули, відстрочку погашення тощо.

У громаді функціонують 153 комерційні установи, з них 87 продуктових магазинів, 2 продуктових супермаркети, 126 господарських магазинів. Також є 3 АЗС, 24 кафе та ресторани, 10 перукарень, 12 аптек, 4 готелі, 1 підприємство «Лохвицький ринок».

Станом на 1 грудня 2021 року зареєстровано 543 фізичні, підприємці та юридичні особи. Отже, можна зробити висновок, що Лохвицька територіальна

група має належне забезпечення продовольчими та промисловими товарами [20, с. 34].

Житлово-комунальна інфраструктура.

Населені пункти громади повністю газифіковані. Послуги по постачанню природного газу надає ТОВ «Полтавагаз збут». У населених пунктах громади є 14 відділень «Укрпошти», також діють 6 відділень «Нова пошта», по одному відділенню «Інтайм» та «Делівері». Стаціонарну телефонію забезпечує ПАТ «Укртелеком». Енергопостачання в Лохвицькій територіальній громаді здійснює ПАТ «Полтаваобленерго» [40].

Загальна кількість житлових об'єктів громади, які обслуговує комунальне підприємство «Лохвиця-Сервіс», становить 63 житлові будинки. Житловий фонд міста знецінився в середньому на 56%.

Житловий фонд природним чином старіє, оскільки більшість багатоквартирних будинків були побудовані в 80-х роках і потребують капітального ремонту. Поточний та капітальний ремонт житлового фонду щороку зменшується через обмежене фінансування.

З метою збільшення міського житлового фонду «Програмою сприяння збереженню та покращенню технічного стану житлового фонду м. Лохвиця на період 2019-2023 років» передбачено ряд завдань та ряд першочергових заходів на період 2019-2023 рр. У 2023 на меті є відновлення (можливо покращення) будинків (гуртожитків) без об'єднань співвласників, створення дієвого механізму залучення співвласників до безпечного та комфортного проживання в квартирах (гуртожитках), а також проведення модернізації існуючого житла. Станом на 1 січня 2022 року в рамках цього плану відновлено покрівлі 5 багатоквартирних будинків у Лохвиці. [40].

ВИСНОВКИ

Отримання таких наукових результатів відбулося шляхом формулювання загальних принципів формування загальної системи інструментів управління в системі народногосподарського нагляду, вивчення проблемних теорій, методів і практичних проблем організації стратегічного планування соціально-економічного розвитку на мезорівні.

У системі державного управління соціально-економічними процесами, що постійно змінюється в сучасній економіці, стратегічне планування слід сприймати як безперервний процес планування діяльності органів державної влади та управлінських підрозділів для визначення цілей, пріоритетів і завдань соціально-економічного процесу. Разом з тим, воно становить основу механізму реалізації та прогнозованого значення базових показників, які можуть характеризувати результати реалізації запланованих стратегічних дій. Стратегічне планування вирішує завдання, що визначають загальний характер економічних перетворень, стабільність і конкурентоспроможність економічної системи, рівень життя населення.

Тому наявність стратегічного плану будь-якої соціально-економічної системи є ефективним інструментом управління, здатним підвищити конкурентоспроможність території як соціально-економічної структури, оскільки дозволяє визначити ключові питання та визначити найбільш сприятливі райони розвитку та наявні ресурси.

Враховуючи досвід зарубіжних країн, насамперед європейських країн, Україна обрала шлях європейських стандартів управління, і рекомендується зосередитися на формуванні стратегій економічного та соціального розвитку адміністративних одиниць. Україна, а також механізм планування співпраці знизу вгору між владою, бізнесом та громадськістю в агентствах регіонального розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стратегія. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/strateghija>.
2. Стратегічне планування. Навчальний посібник / О. Берданова, В. Вакуленко, В. Тертичка. – Л.: ЗУКЦ, 2008. – С. 137-139.
3. Шубін О. Стратегічне управління як основна частина системи менеджменту підприємства / О. Шубін // Журнал європейської економіки. – 2019. – № 4.
4. Федяй Н. О. Правове поле стратегічного управління регіональним розвитком в Україні / Н. О. Федяй // Економіка і прогнозування. – 2018. – №4. – С. 54-62.
5. Нормативно-правове забезпечення планування регіонального розвитку. Міністерство розвитку громад та територій України: веб-сайт. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/normativno-pravove-zebezpechennya-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/>.
6. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закони України від 23.03.2000 р. № 1602- III // Відомості ВРУ. – 2000. - №25. – ст.195.
7. Стратегічне планування розвитку територій: історія, практика, методологія URL: <http://www.zurnc.org.ua>.
8. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Валентюк І. В., Ткачук А. Ф. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. / [О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, І. В. Валентюк, А. Ф. Ткачук] – К. : – 2017. – С. 120-124.
9. Концепція вдосконалення системи прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного розвитку України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2006 р. N 504-р. URL: <http://www.uazakon.com>.

10. Ліба Н. С. Закордонний досвід реалізації регіональної політики / Н. С. Ліба. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – №6. – С. 56–59.
11. Євмешкіна О. Л. Особливості стратегічного планування в Європейському Союзі / О. Л. Євмешкіна. // Вісник НУЦЗУ. – 2017. – №1. – С. 186–192.
12. Бидтаєва Е. Є. Закордонний досвід стратегічного планування регіонального економічного розвитку. Вісник Університету. 2013. № 22. С. 21-28.
13. Панухник О. В. Методичне забезпечення стратегічного планування в регіонах України / О. В. Панухник // Актуальні проблеми економіки. – 2009 р. – №1 (91). – С. 152-157.
14. Територіальна громада як базова ланка адмін.-територ. устрою України: проблеми та перспективи реформування / за ред. А. П. Павлюк // - К.: НІСД, 2016.- 61 с.
15. Євмешкіна О.Л. Теоретико-методологічні засади модернізації системи державного стратегічного планування в Україні: дис...д-ра.н.держ.упр.: 25.00.01.Дніпро, 2018. 436 с.
16. Офіційний сайт Лохвицька міська територіальна громада Полтавська область URL: <https://www.lmr.gov.ua>.
17. Державна служба статистики. Чисельність населення по регіонах за 2022 рік. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/ds/kn/arh_kn2022_u.html.
18. Державна служба статистики. Рівень безробіття населення за регіонами. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/rp/rp_reg/reg_u/rbn_2019_u.xls.
19. Статистичний щорічник Полтавської області за 2021 рік. Головне управління статистики у Полтавській області. URL: http://www.pl.ukrstat.gov.ua/main/all_page/publikacii/zved/zbirn/titul_zbirn.htm.

20. План соціально-економічного розвитку Лохвицької територіальної громади на 2021 рік. URL: <file:///C:/Users/vikto/Downloads/4b09aaa4fc354e9be7ae5257f1df6e28.pdf>.
21. Про бюджет Лохвицької міської територіальної громади на 2022 рік: рішення сесії № 15 від 23.12.2021. URL: <https://lmr.gov.ua/docs/1101453/>.
22. Порядок розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку: постанова КМУ від 16 листопада 2011 р. №1186. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
23. Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>.
24. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014/>.
25. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 р. № 1001 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 30. – Ст. 2132.
26. Про засади державної регіональної політики: проект Закону України від 01 червня 2010 року № 6462. URL: <http://uvp.kr-admin.gov.ua/Docs/proekt-region-politika.pdf>.
27. Планування місцевого сталого розвитку: [посібник з формування стратегії місцевого сталого розвитку / ПРООН, Муніципальна програма сталого розвитку]. – Київ, 2005. – 66 с.
28. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 рр.) – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
29. Стратегія розвитку Лохвицької міської об'єднаної територіальної громади до 2028 року. URL: <https://lmr.gov.ua/strategiya-rozvitku-lohvicckoi-miskoi-ob%E2%80%99ednanoi-teritorialnoi-gromadi-14-15-01-04-11-2021/>.
30. Сментина Н. В. Вітчизняний досвід планування моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку мезосистеми / Н. В. Сментина // Ринок цінних паперів України. – 2013. – №9-10. – С. 23-28.

31. Біла О. Щодо інструментів розкриття «точок зростання» у стратегіях соціально-економічного розвитку регіонів: аналітична записка / О. Біла. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/354>.

32. Гадай І. Про агенцію місцевого розвитку. URL: <http://ldp.lviv.ua/amr.php>.

33. Економічний розвиток територій: агенції місцевого розвитку DETK [Електронний ресурс] / [В. Воробей, К. Кравчук, Л. Мочарська та ін]. – DETK, 2013. URL: <http://ppv.net.ua>.

34. Про внесення змін до показників бюджету Лохвицької міської територіальної громади на 2022 рік: рішення сесії №5 від 18.02.2022. URL: <https://lmr.gov.ua/docs/1225489/>.

35. Методика визначення комплексної оцінки результатів соціально-економічного розвитку регіонів: Постанова КМУ від 4 лютого 2004 року №113. [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

36. Про продовження на 2022 рік Програми розвитку дорожнього господарства Лохвицької міської територіальної громади на 2019-2021 роки: проект рішення сесії №25 від 01.02.2022. URL: <https://lmr.gov.ua/docs/1163110/>.

37. Про продовження на 2022 рік комплексної Програми «Розвиток фізичної культури і спорту на 2019-2021 роки»: рішення сесії №25 від 12.02.2022. URL: <https://lmr.gov.ua/docs/1191353/>.

38. Щодо напрямків удосконалення стратегічного управління соціально-економічним розвитком регіону – Регіональний філіал НІСД у м. Львів. URL: http://old.niss.gov.ua/monitor/monitor_33/02.htm.

39. Асоціація агенцій регіонального розвитку України: офіційна Інтернет сторінка асоціації. URL: <http://www.narda.org.ua>

40. Про внесення змін до міської цільової програми сприяння збереженню і покращенню технічного стану житлового фонду міста Лохвиця та сіл громади на 2019-2023 роки: рішення сесії №26 від 15.02.2022. URL: <https://lmr.gov.ua/docs/1191402/>.